

Rádl o dějinách a o studiu dějin (historii)

Když psal Rádl své *Dějiny biologických teorií*, stanovil si zásadu: „Úkolem historického studia je odhalit v našem vědění historické prvky a shromáždit materiál pro rozlišení toho, co je založeno na faktech, od toho, co je převzato od druhých, a touto cestou dosáhnout svobodného přehledu o oboru biologie.“ (I,50.) Když tuto zásadu podrobíme analýze, vyplývají z toho pro nás hned dva zásadně důležité závěry: 1) Vědec obecně (tedy nejen biolog) ve svém bádání není dostatečně svobodný, je-li soustředěn výhradně na svůj „předmět“ a není-li si náležitě vědom toho, co si do svého zkoumání přináší odjinud, od svých učitelů a kolegů, ale i protivníků, vůbec ze své doby, ale také co převzal od svých předchůdců a vůbec z minulosti. Mohli bychom také říci, že vědec není ve své práci dost svobodný, když si plně neuvědomuje, co vlastně *všechno* dělá, když zkoumá a bádá, zejména však, když náležitě nereflexuje, s jakými myšlenkovými prostředky ke svému „předmětu“ přistupuje. V rámci své odbornosti však nemá potřebné prostředky, aby se svým myšlenkovým přístupem mohl zabývat, a proto to buď vůbec nedělá – anebo to dělá neoborně, diletantsky, což ovšem vážně narušuje jeho práci odborníka-specialisty. Rádl však na tomto místě překvapivě nezdůrazňuje nezbytnost aspoň základního vzdělání filosofického, dokonce se tu o filosofii vůbec nezmiňuje, ale poukazuje především na to, že tím je ohrožena vědcova svoboda, a za druhé zdůrazňuje význam historie a historického studia, tj. význam „historických prvků“ ve vědění i bádání. A z toho právě pro nás vyplývá ten druhý zásadně důležitý závěr: také pro onu historickou práci platí to, co platí třeba pro odbornou práci biologa, totiž že se nesmí soustřeďovat výhradně na svůj „předmět“, totiž na to, co ten či onen vědec, ta či ona vědecká disciplína nemohli „najít“ jako tzv. „daná fakta“, ale co museli převzít o dřívějších vědců a od vědy starší doby. Také tento přístup k „historickým prvkům“ každého vědeckého úsilí má zase „historický charakter“, a tady už nemůže být filosofie jakožto radikální reflexe a radikální tázání pominuta. Odtud je srozumitelné, že v přemluvě k druhému vydání (1913) mluví Rádl o tom, že v prvním díle prvního vydání „učinil nedokonalý pokus sledovat jinou filosofii dějin“, a že „v druhém díle byl tento pokus rozveden dále“ (I,47).

(Písek, 070217-1.)